

The status of specifier in the Romanian noun phrase

Ph.D Assistant Lecturer Ionela Gușatu

University of Medicine and Pharmacy, „Carol Davila”, Bucharest, Romania

Abstract: *This paper aims at presenting methods of distinguishing between the specifier and the subject inside a maximal projection XP. By using both semantic and syntactic criteria, this paper contradicts the grammars which associated these two categories. The following analysis focuses on the noun phrase.*

Keywords: *specifier, subject, noun phrase, X-bar Syntax*

Lexiconul unei gramatici este constituit din elemente lexicale (cuvinte) și consemnează proprietățile fonologice, gramaticale și semantice ale cuvintelor. Proprietățile cuvintelor sunt captate prin reguli de subcategorizare, iar corespunzător acestor proprietăți vom avea proiecții de diferite nivele în sintaxă.

Jackendoff (1977) a arătat că proiecția sintagmatică nu se realizează la întâmplare, ci potrivit unor principii sau constrângeri.

Principiul 1 se referă la *principiul endocentricității* conform căruia fiecare grup GX (unde $X = V, N, A, Prep, etc.$) are un centru lexical X^0 și fiecare centru lexical X^0 proiectează pînă la proiecția maximă GX.

Principiul 2 vizează prima proiecție (sau *nivelul bară-1*) a unui centru X^0 , și anume X' , care conține toate complementele cerute de acel centru. Acest lucru corespunde structurii din (1):

$$(1) \quad X' \rightarrow X^0 \wedge Complement.$$

Constituenții care nu sunt ceruți de centru (adjuncții) se combină cu o categorie intermediară ca să formeze o nouă proiecție X' . Această regulă se aplică fiecărui adjunct în parte: $X' \rightarrow X' \wedge Adjunct$. La sfîrșit se combină specificatorul cu cea mai înaltă proiecție X' pentru a forma proiecția maximală GX:

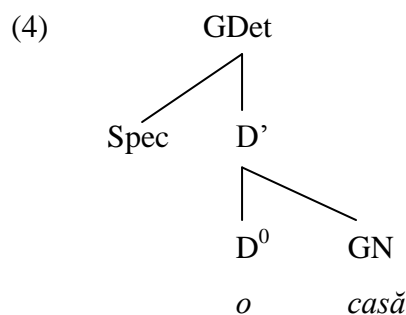
$$(2) \quad GX \rightarrow Specificator \wedge X'.$$

Structura grupului nominal așa cum o descriem aici se bazează pe cadrul de subcategorizare deținut de un substantiv (sau un substitut al lui) și de proiecția sintagmatică reglementată prin constrîngerile X-bar syntax.

Cadrul de subcategorizare (CS) al unui centru este reprezentat de argumentele selectate de acesta împreună cu proprietățile lor sintactice și semantice. Cornilescu (1995a: 89-105) propune următorul cadru de subcategorizare:

- (3)
a.	$V \rightarrow CS/ _ \neq$	<i>latră</i>
	$V \rightarrow CS/ _ GN$	<i>bea bere</i>
	$V \rightarrow CS/ _ GN^{\wedge}GPrep$	<i>anunță pe Ion de vizita Mariei</i>
b.	$P \rightarrow CS/ _ GN$	<i>lîngă casă</i>
c.	$A \rightarrow CS/ _ GPrep$	<i>îndrăgostit de ea</i>
	$A \rightarrow CS/ _ Prop$	<i>fericit că a scăpat</i>
d.	$N \rightarrow CS/ _ GPrep$	<i>crediința în Dumnezeu</i>

În gramatica generativă de inspirație chomskyană, grupul nominal a fost înlocuit cu GDet (DP), ca urmare a influenței propunerii a lui Abney (1987):

Însă pentru scopurile prezentei analize, nu este necesară preluarea propunerii lui Abney. Grupul determinantului este un model al morfosintaxei grupului nominal. De aceea, el include în grupul nominal atât elemente lexicale cît și noduri funcționale (realizate prin morfeme, desinențe sau cuvinte gramaticalizate), în vreme ce în modelul cu care lucrăm aici morfologia și sintaxa unei părți de vorbire se situează în compartimente separate ale gramaticii. Aceasta definește (spre deosebire de modelul Government and Binding) o teorie lexicalistă tare (sau strictă).

Organizarea constituenților în grupuri pentru domeniul nominal este o perspectivă relativ recent adoptată în lingvistica românească și se datorează lucrărilor de descriere structurală și generativă a limbii române (Vasilii și Golopenția Eretescu 1969, Stati 1972, Pană-Dindelegan 1976). Un model al grupului nominal din această perspectivă se propune în Florea (1983). Grupul nominal ca grup al determinantului este descris în Cornilescu (1995b). O abordare a

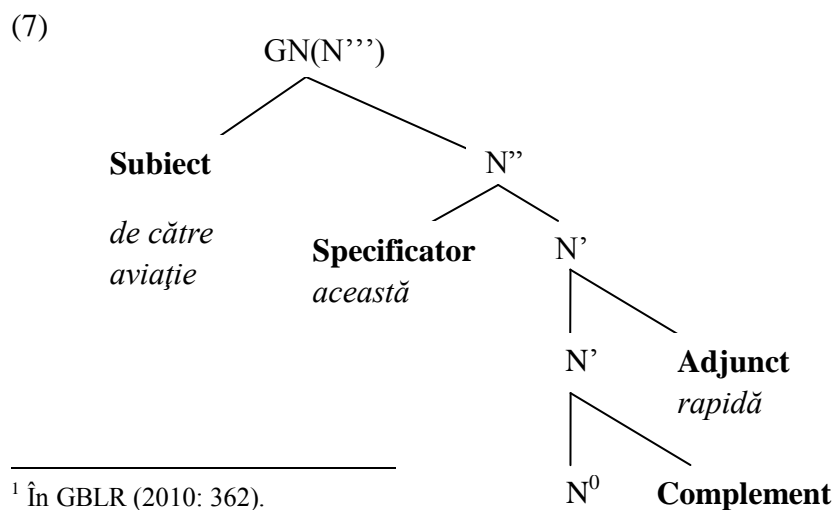
grupului nominal, din perspectiva HPSG vizînd în mod special comportamentul determinantilor a propus Ana-Maria Barbu (2004). În sfîrșit, un model al grupului nominal care combină descrierea generativă cu cea funcțională se află în Pană-Dindelegan¹:

- (5) [(Determinant)(Cuantificator)Centru(Modificator)(Posesor)(Complement)]
[_{GN}[acele]_{Det} [trei]_{Cuant} bijuterii_{Centru} [frumoase]_{Modif} [ale reginei]_{Pos}]

Bazîndu-ne pe regulile de subcategorizare și pe constrîngerile X-bar, iar, în mod mai general, pe principiile unei gramatici generative nontransformaționale, vom urma aici modelul adoptat în Barbu (2004). Grupul nominal are prin urmare un centru (substantiv, pronume sau numeral), și poate avea complement(e), subiect, specificator și adjunct, ca în exemplul de mai jos (parantezele rotunde indică opționalitatea):

- (6) *această distrugere rapidă de către aviație a terenurilor de antrenament terorist*
 N⁰: [centru nominal]: *distrugere*
 N': [[centru] [complement]]: *distrugere ...a terenurilor de antrenament terorist*
 N'': [[[centru] [complement]] [(adjunct)]]: *distrugere rapidă ...a terenurilor de antrenament terorist*
 N''': [[[[centru, complement]][(adjunct)]] [(specificator)]]: *această distrugere rapidă... a terenurilor de antrenament terorist*
 N''''(=GN): [[[[[[centru, complement]][(adjunct)]] [(specificator)]] [(subiect)]]]: *această distrugere rapidă de către aviație a terenurilor de antrenament terorist*

Exemplul din (6) este reprezentat sub formă de arbore în (7):

¹ În GBLR (2010: 362).

distrugere a terenurilor de antrenament terorist

Gramaticile chomskyene asimilează subiectul specificatorului.

Gramaticile generative nontransformaționale contemporane deosebesc însă cele două funcții. Pollard și Sag (1994: 359) prezintă trei argumente în sprijinul acestei deosebiri. Un prim argument subliniază faptul că specificatorii nu pot fi argumente semantice precum subiectele. Aceștia sunt prezentați ca avînd o contribuție semantică mai abstractă, rolul lor fiind de a cuantifica și de a grada semnificația centrului. Un alt argument care vine să susțină această deosebire între specificator și subiect se referă la imposibilitatea specificatorilor de a se supune fenomenului de control:

- (8) a. *Ion a cerut colegilor_i [PRO_i să-i dea un pix].*
b. *Ion a cerut [unor colegi_i] [PRO_i să-i dea un pix].*

Ultimul argument în favoarea acestei diferențe dintre specificator și subiect este legat de imposibilitatea specificatorilor de a se supune fenomenului de ridicare:

- (9) a. *Copiii_i sunt poștiți [e_i să intre în sală].*
b. *[Unii copii_i] sunt poștiți [e_i să intre în sală].*

În (9) observăm că subiectul poate ocupa o poziție non-argumentală a unui predicat superior ierarhic (9a), ceea ce îi este imposibil specificatorului. Însă, specificatorul poate ocupa o poziție non-argumentală a unui predicat superior ierarhic numai împreună cu grupul din care face parte (9b).

Nu numai criteriile semantice subliniază diferența dintre subiect și specificator, ci și aspectele sintactice:

- (10) a. *[Ion] este un idiot.*
b. *Îl considerăm [pe Ion] un idiot.*
c. *Cu [polițiștii] chiar lîngă noi, mai bine ne-am potoli².*

² Pollard și Sag, *Head-Driven Phrase Structure Grammar*, 1994 (359-360).

În exemplele de mai sus avem un nume, un adjectiv și o prepoziție, toate cu valoare predicativă. În cazul fiecărei structuri specificatorii sunt subliniați. În (9) apare următoarea problemă: predicatul acestor structuri prezintă în același timp și câte un subiect (indicat în paranteze drepte) care a sărit în poziția de subiect (10a), de obiect (10b) sau care s-a realizat în propoziția redusă (10c).

După cum putem vedea din exemplele de mai sus, atât subiectele cât și specificatorii pot apărea cu același centru. Soluția propusă de Pollard și Sag (1994: 361) pentru diferențierea specificatorilor de subiecte este de a-i nota SPR respectiv, SUBJ.

În grupul nominal, funcția de specificator este strâns legată de realizările acestei funcții printr-o anumită parte de vorbire: determinatorii. Determinatorii nu sunt recunoscuți ca atare în gramatica tradițională. Ei corespund adjectivelor pronominale, articolului, numeralului cardinal și ordinal. Ana-Maria Barbu (2004) clasifică determinatorii în prenominali și postnominali, iar pe primii în tari (11), slabi (12) și predeterminatori (13). De aici rezultă raporturile determinatorilor cu funcția de specificator.

Determinatorii tari se exclud reciproc în cadrul aceluiași grup nominal (11a). Aceștia leagă singuri un subiect (11b) și permit prezența anumitor determinatori fie la stînga (11c) sau la dreapta lor (11d). În această categorie intră articolele (articolul nehotărît *un*, articolul hotărît enclitic *-l*, construcția *cel+numeral cardinal* și construcțiile *al+ GN* și *al+posesiv*), demonstrativele deictice (*acest, acel, celălalt*), interogativ-relative (*care, cît, ce*), determinatorul negativ (*nici un*), nehotărîtele tari (*oricare, fiecare, vreun, cutare, oricît, cîtva, atît, orice, ceva, niște*), numeralul distributiv (*cîte+numeral cardinal*).

- (11) a. *un *acest/*fiecare/*care/*nici un/*cîte un student de anul patru dă examen*
b. *un /acest/fiecare/care/nici un/cîte un student de anul patru dă examen*
vs. student de anul patru dă examen
c. *toți acești/acei/ceilalți/cei patru candidați vor da examen scris*
*vs. acești/acei/ceilalți/cei patru *toți candidați vor da examen scris*
d. *acești trei candidați vor da examen scris*
*vs. *trei acești candidați vor da examen scris*

Determinatorii slabi permit coocurența cu un determinant tare aflat întotdeauna la stînga. Aceștia sunt demonstrative de identitate (*același*) și de calificare (*asemenea, atare, așa*),

nehotărîtele slabe (*mult, puțin, alt, anumit, diferit, destul, divers, felurit, numeros, oarecare*),
numeraie cardinale (*doi, trei*) și multiplicative (*îndoit, întreit*), posesivele scurte (*meu, tău*),
AL_{ORD} (*al doilea*), CEL_{SUP} (*cel mai...*), CEL_{ORD} (*cel + de + AL_{ORD}*):

(12) a. *a fost indicat și un [al doilea/cel mai romanist/asemenea/anumit] mod*

b. *a fost indicat și [*al doilea/*cel mai romanist/*asemenea/*anumit] un mod*

Predeterminatorii impun prezența unui determinant tare la dreapta lor. În această
categorie intră determinantul emfatic *însuși*, determinantul nehotărît *tot* și numeraie colective
(*amîndoi, toți trei*):

(13) a. *toate aceste patru teste au fost rezolvate înainte*

b. **aceste toate patru teste au fost rezolvate înainte*³

În categoria determinantilor postpuși intră toți determinatorii care pot avea poziție
postnominală.

În concluzie, în această lucrare am demonstrat că specificatorul diferă de subiect atît la
nivel semantic cît și la nivel sintactic. Acest lucru a putut fi observat prin exemplele date în
cadrul grupului nominal.

BIBLIOGRAFIE

Abney, Steven, *The English Noun Phrase in Its Sentential Aspect*, Doctoral Dissertation,
Cambridge, Mass., MIT, 1987.

Barbu, Ana-Maria, (2004), *Sintaxa determinantilor: Analiză lingvistică și aplicație
computațională*, București, Editura All Educational.

Cornilescu, Alexandra, *Concepts of Modern Grammar*, Editura Universității din București,
1995a.

Cornilescu, Alexandra, *Rumanian Genitive Constructions*, în G. Cinque & G. Giusti (eds.),
Advances in Roumanian Linguistics, p.1-51, Amsterdam, John Benjamins, 1995b.

Florea, Melania, *Structura Grupului Nominal în limba română contemporană*, Editura
Științifică și enciclopedică, București, 1983.

³ Exemplele (6) – (8) sunt date de Barbu (2004: 119-123).

GBLR = *Gramatica de bază a limbii române* (coord. Gabriela Pană Dindelegan), Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2010.

Jackendoff, Ray, (1977), *X-bar Syntax: A Study of Phrase Structure*, Cambridge, Massachusetts and London, England, The MIT Press.

Pollard, Carl și Sag, Ivan, (1994), *Head-Driven Phrase Structure Grammar*, Chicago, The University of Chicago Press.